

УДК 331.526:331.215

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ НА РІВЕНЬ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Кулик В.О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті досліджено соціально-економічну сутність поняття зайнятості. Проаналізовано сучасний стан рівня зайнятості та безробіття сільського населення в Україні. Проведено ранжирування та групування середньомісячної заробітної плати за регіонами України та основними видами економічної діяльності. Виявлено взаємозв'язок між рівнем заробітної плати та зайнятістю сільського населення. Надано перспективні напрямки підвищення ефективності зайнятості в Україні шляхом підвищення мобільності робочої сили та активізації підприємницької активності населення.

Ключові слова: зайнятості, безробіття, заробітна плата, сільське населення, підприємницька діяльність.

Постановка проблеми. Заробітна плата сільського населення України завжди виступала як основний регулятор та механізм стимулювання його рівня зайнятості. Питання впливу заробітної плати на рівень зайнятості сільського населення набуває актуальності саме в кризових умовах сьогодення, коли відбувається постійне коливання цінних детермінант. При цьому необхідно виявити групу чинників, які визначають рівень зайнятості, дослідити механізми ринкового саморегулювання та оцінити тенденції диференціації оплати праці за видами економічної діяльності в Україні.

Поряд з питаннями зайнятості сільського населення постає проблема безробіття. Нині безробіття в Україні набуло широких масштабів, воно має тенденцію до зростання і тому може перетворитися на реальну загрозу для державного та суспільного благополуччя, призвести до збільшення потоків міграції в країні. Отже, проблема зайнятості та безробіття населення України є вкрай актуальною як для суспільства зокрема, так і держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціально-економічні аспекти проблеми зайнятості сільського населення розглядали такі вчені як С. І. Бандура, Д. П. Богиня, О. А. Бугуцький, В. В. Вітвіцький, І. Ф. Гнибіденко, С. О. Гудзинський, В. С. Дієсперов, С. М. Злупко, Е. М. Лібанова, В. М. Олійник, Л. І. Михайлова, К. І. Якуба та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте незважаючи на значну кількість наукових праць, проблеми зайнятості потребують подальшого дослідження, особливо в соціальному аспекті, зокрема щодо впливу заробітної плати на рівень зайнятості сільського населення.

Мета статті. Оцінити вплив заробітної плати сільського населення на рівень зайнятості в Україні.

Виклад основного матеріалу. Протягом останнього десятиріччя демографічна ситуація в сільській місцевості проявляється в негативній тенденції, а саме відбувається скорочення чисельності сільського населення. Основними причинами цього є зменшення рівня життя та народжуваності, міграція, що призводить до збільшення демографічного навантаження в сільській місцевості.

Як свідчать наші дослідження, зайнятості – це соціально-економічна категорія, яка синтезує всі форми відносин людей щодо їх участі у

суспільному виробництві. З економічного боку зайнятості виступає у трудовій діяльності працездатних осіб, що створюють суспільний або національний продукт в країні. А соціальна значущість поняття зайнятості полягає у самовираженні людини та задоволенні її власних потреб (наприклад, отримання заробітної плати, підвищення рівня кваліфікації, покращення умов праці тощо).

До зайнятого населення належать наступні категорії громадян:

- громадяни, які працюють за наймом на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм їх власності;

- особи, що самостійно забезпечують себе роботою (підприємці, фермери), а також безоплатно працюючих членів сімей;

- працівники зайняті в органах влади, управління та громадських організаціях, релігійні служителі;

- громадяни, які проходять службу в армії, військах, спецконтингентах;

- особи, що проходять професійну підготовку, підвищують кваліфікацію або навчаються в денних формах різних закладів освіти;

- особи, що виховують дітей, доглядають хворих, інвалідів та людей похилого віку [5].

Дослідження нами рівня зайнятості та безробіття населення України протягом 2005–2015 рр. свідчить про їх стрипкоподібний характер. З 2005 по 2013 рр. рівень зайнятості збільшувався невеликими темпами, а з 2013 р. по теперішній час почав дещо зменшуватися (рис. 1).

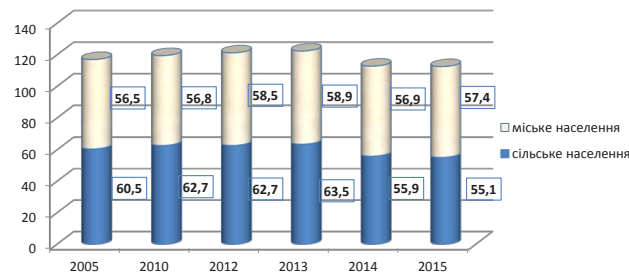

Рис. 1. Динаміка рівня зайнятості населення України, %

Джерело: розроблено автором за даними [1]

На нашу думку, існує взаємозв'язок між зменшенням рівня зайнятості та економічно активним сільським населенням України. Рівень безробіття

населення України має тенденцію до зростання (рис. 2).

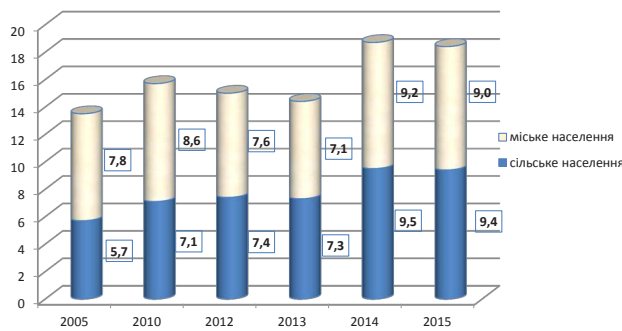

Рис. 2. Динаміка рівня безробіття населення України, %

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Так, якщо в 2005 р. кількість безробітного населення до економічно активного становила 7,2%, то в 2015 р. цей показник зростає до 9,1%, що підтверджує негативні процеси на ринку праці. Як на нашу думку, необхідно зменшувати кількість безробітного населення шляхом створення нових робочих місць через стимулювання розвитку малого бізнесу, зокрема сільського зеленого туризму.

Згідно даних Державної служби статистики України за період 2005–2015 рр. відбувається скорочення як чисельності сільського населення, так й економічно активного населення у віці 15–70 років. Так, кількість сільського населення за останнє десятиріччя скоротилася на 13,2% або 2,0 млн. осіб, а економічно активного – на 18,9% або 1,3 млн. осіб (рис. 3). При цьому слід відмітити, що значних коливань в динаміці рівня економічної активності між міським та сільським населенням не виявлено.

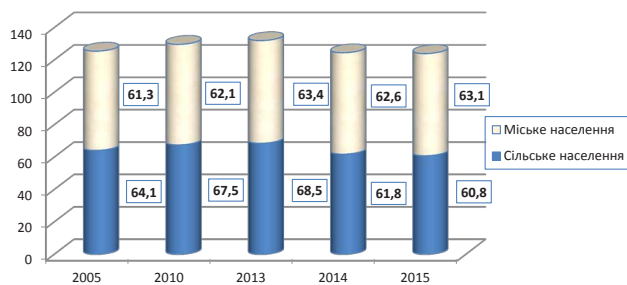

Рис. 3. Динаміка рівня економічної активності населення у віці 15–70 років за 2005–2015 рр. у % до населення відповідної вікової групи

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Проведене нами дослідження кількості економічно активного населення за регіонами показало, що майже половина зосереджена в Дніпропетровській, Харківській, Львівській, Одеській областях та м. Києві. Це пояснюється тим, що потоки зайнятого населення обирають найвищу середньомісячну заробітну плату, яку можна отримати саме в цих областях. Тобто, можна стверджувати, що рівень оплати праці є важливим фактором мотивації до зайнятості.

Дослідження взаємозв'язку середньомісячної заробітної плати із рівнем зайнятості визначає групу чинників. При цьому вплив заробітної пла-

ти на рівень зайнятості відбувається через дію механізмів як ринкового саморегулювання, так і державного регулювання. До таких механізмів можна віднести:

- міжгалузєва диференціація заробітної плати, яка впливає на розподіл та перерозподіл робочої сили між галузями, територіями підприємствами різних форм власності;
- державне регулювання рівнів мінімальної заробітної плати, яке через низку чинників впливає на зайнятість низькокваліфікованої робочої сили;
- обмеження ціни робочої сили та попиту і пропозиції на ринку праці через, систему колективно-договірного регулювання [4].

Проведене нами ранжирування середньомісячної заробітної плати за основними видами економічної діяльності за 2015 р. показало, що найбільша заробітна плата в Україні у працівників авіаційного транспорту, фінансової та страхової діяльності, інформації й телекомунікації, а найменша – у сфері поштової й кур'єрської діяльності та, з року в рік, працівників сільського господарства. Тому можна припустити, що в сільському господарстві рівень зайнятості з року в рік буде скорочуватися, до тих пір поки заробітна плата не збільшиться хоча б до середнього рівня по країні.

До процесу скорочення чисельності трудових ресурсів серед сільського населення додається також міграційний рух: внутрішньорегіональний, міжрегіональний та міждержавний, який є достатньо точним індикатором економічного і соціального становища.

Проведене нами групування середньомісячної заробітної плати за регіонами України показує, що найбільша заробітна плата в Донецькій, Київській, Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській та Одеській областях, в яких значно нижчий рівень міграції населення (табл. 1). Одночасно середню найнижчу заробітну плату мають такі області як Тернопільська, Чернівецька, Кіровоградська, Житомирська, Херсонська та ін.

Таким чином, вирішенню проблеми зайнятості та підвищення рівня заробітної плати в Україні може сприяти комплексна державна політика щодо формування механізмів підтримки малого бізнесу та перетворення непродуктивної «тіньової» зайнятості у неформальному секторі економіки в ефективне підприємництво, орієнтоване на інновації.

В контексті цього, зазначимо, що одним з перспективних напрямків розвитку конкурентоспроможності трудових ресурсів у країнах ЄС є підвищення підприємницької діяльності та заохочення працездатної молоді.

Це пов'язано з тим, що молодь традиційно краще сприймає нововведення, ніж старше покоління, легше навчається і, відповідно, може досягнути позитивних результатів в організації власної справи за порівняно короткий проміжок часу, але тільки за наявності певної фінансово-консультаційної підтримки. В основі механізмів такого стимулювання лежить пільгове оподаткування діяльності або повне звільнення від податкових платежів підприємців-початківців на певний час (від одного до трьох років), а також

Таблиця 1

**Групування середньомісячної заробітної плати за регіонами України, I півріччя 2016 року
(в розрахунку на одного штатного працівника, грн.)**

Групи регіонів за середньомісячною заробітною платою, грн.	Кількість регіонів у групі	Назва регіону
I група від 6000 до 4500	6	Донецька, Київська, Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Одеська
II група від 4500 до 4000	7	Львівська, Полтавська, Луганська, Харківська, Рівненська, Закарпатська, Івано-Франківська
III група від 4000 до 3500	11	Вінницька, Черкаська, Сумська, Волинська, Чернігівська, Хмельницька, Херсонська, Житомирська, Кіровоградська, Чернівецька, Тернопільська
Україна	24	4944 грн.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

консультаційна та юридична підтримка процесу започаткування власної справи [2, с. 147].

Забезпечення сприятливих умов для розвитку сфери малого бізнесу, самозайнятості та підприємницької діяльності безробітних шляхом спрощення процедур створення підприємств, ліквідації бюрократичних перешкод. Доцільно також на регіональному рівні створити банки даних виробничих потужностей, що не використовуються, об'єктів незавершеного будівництва, на базі яких можна організувати малі підприємства. При прийнятті рішення про надання фінансової допомоги безробітним, бажаним відкрити власну справу, пріоритет слід надавати тим, хто збирається створювати нові підприємства у виробничій сфері, зокрема у виробництві будівельних матеріалів, для перероблення м'яса, овочів, фруктів, заготівлі продукції, а також у виробничій інфраструктурі [3, с. 263].

Висновки і пропозиції. Таким чином, аналіз сучасного стану зайнятості та заробітної плати сільського населення за останнє десятиріччя дозволив стверджувати, що ситуація на ринку праці залишається на незадовільному рівні. На нашу думку, лише сприяння розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, сільського зеленого туризму, іншим формам підприємницької діяльності, в тому числі несільськогосподарським, а також удосконалення податкового законодавства в цій сфері, дозволить покращити негативне становище. Статичні дані свідчать, що до 20% сільської молоді до 30 років в Україні є безробітною, тому слід створити нові робочі місця в сільській місцевості, підвищити рівень заробітної плати в сільському господарстві, надати працівникам всі умови для роботи і гідного проживання. Це можливо здійснити лише за підтримки державних та місцевих органів влади.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Звонар Й. П. Активна політика зайнятості в країнах європейського союзу та можливості її застосування в Україні / Й. П. Звонар // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – Серія Економіка. – Випуск 2 (4). – Ч. 1. – 2015. – С. 145–150.
3. Літинська В. А. Державне регулювання зайнятості населення в Україні / В. А. Літинська // Економічний вісник Донбасу. – № 3 (33). – 2013. – С. 260–263.
4. Сінокоп Д. С. Вплив міжгалузевої диференціації заробітної плати на рівень зайнятості населення [Електронний ресурс] / Наукові конференції Режим доступу: <http://intkonf.org>
5. Стан ринку праці в сільській місцевості. Трудові ресурси села, зайнятість та ринок праці [Електронний ресурс] / Портал «Аграрний сектор України» Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-58/doc>

Кулик В.А.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ НА УРОВЕНЬ ЗАНЯТОСТИ В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье исследовано социально-экономическую сущность понятия занятость. Проанализировано современное состояние уровня занятости и безработицы сельского населения в Украине. Проведено ранжирование и группировка среднемесячной заработной платы по регионам Украины и основным видами экономической деятельности. Выявлена взаимосвязь между уровнем заработной платы и занятостью сельского населения. Представлены перспективные направления повышения эффективности занятости в Украине путем повышения мобильности рабочей силы и активизации предпринимательской активности населения.

Ключевые слова: занятость, безработица, заработная плата, сельское население, предпринимательская деятельность.

Kulyk V.O.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ASSESSMENT OF WAGES OF RURAL POPULATION ON THE LEVEL OF EMPLOYMENT IN UKRAINE

Summary

In the article studied the socio-economic essence of the concept of employment. The current state of employment and unemployment in rural Ukraine. A study ranking and grouping of average wages by region of Ukraine and the main economic activities. The interrelation between wages and employment in rural areas. Provided efficiency promising areas of employment in Ukraine by increasing labor mobility and enhance entrepreneurial activity rate.

Keywords: employment, unemployment, wages, rural population, business activity.